

قانون اصول محاکمات جزائی و استرداد مجرمین

کلیات

پیدایش - تعریف - فائده اهمیت - خصوصیات

پیدایش اصول محاکمات جزائی

بدیهی است که بین افراد هر جامعه روابط و مناسباتی موجود است که بدون آن زندگانی اجتماعی ممکن نیست در نتیجه این روابط منافع افراد با هم اصطکاک مینماید و خدواهی نخواهی اختلافاتی بین آنها تولید می شود

برای تنظیم امور و روابط آنها و حفظ منافع و انتظامات عمومی اصول و قواعدی وضع شده است که عبارت از قوانین میباشد (قوانین تعیینیه یا ماهوی) وضع اینگونه قوانین به تنهایی کافی نیست و باید وسائل اجرایی آنها را نیز تامین نمود

قوانین بدون ضمانت اجرایی (قوانین تضمینیه یا شکلی) بی فائده و عبث میباشد و فلسفه و حکمتی برای وضع آنها نمیتوان تصور نمود

لزوم این امر خصوصاً در قسمت حقوق جزائی هر کشور هویدا و آشکار میباشد و منظور از قانون مجازات عمومی که اعمال ممنوعه را تعیین و برای مرتکبین آنها مجازات پیش بینی می کند تامین انتظامات و آسایش عامه است و این منظور عملی نمیشود مگر اینکه قانون مزبور ضمانت اجرایی داشته باشد یعنی اصول و قواعد دیگری باشد که برطبق آن متخلفین از قانون تحت تعقیب قرار گرفته مجازات شوند. اصول و قواعدی را که برای کشف جرم و تحقیق و تعقیب و محاکمه و اجرایی مجازات در باره متهم وضع شده است اصول محاکمات جزائی می نامند

نباید تصور نمود که لزوم قوانین شکلی و صوری فقط در مورد قوانین جزائی ضرورت دارد. در قسمت قوانین حقوقی نیز این امر مورد احتیاج است. قوانینی که روابط حقوقی و تجارתי مردم را تحت نظم و ترتیب قرار میدهد مثل قوانین جزائی احتیاج بقوانین تضمینیه (اصول محاکمات حقوقی) دارد که اعمال اجرایی آنها را تامین نماید

تعریف و موضوع اصول محاکمات جزائی

اصول محاکمات جزائی که قسمتی از حقوق عمومی داخلی است عبارت از کلیه قواعد و اصولی میباشد که برای کشف جرم و تعقیب مجرم و ترتیب اقامه دعوی بر او در محاکم صالحه و طرق دفاع متهم و کیفیت رسیدگی و صدور حکم و اجرایی آن معین گردیده است

اصول محاکمات جزائی بمعنی اعم شامل قوانین راجعه بتشکیلات قضائی دوائر جزائی نیز میباشد این قواعد طرز تشکیل محاکم جزائی و اقسام و انواع آنها را معین می کند

غالباً جرم بخودی خود کشف نمی شود. مامورین مخصوصی لازم است که در موقع وقوع جرم آنها کشف نمایند و تحقیقات لازم برای یافتن حقیقت بعمل آورند (ضابطین عدلیه) و قتیکه جرم کشف و دلائل و کیفیات آن محرز گردید اشخاصی که نمایندگی هیئت جامعه را دارند باید مرتکب آنها تعقیب کنند (مدعیان عمومی) و محاکمی نیز لازم است که باین دلائل و دفاع شخص متهم رسیدگی و حکم مقتضی را صادر نمایند. محل بحث و ترتیب انجام هر يك از امور فوق و صلاحیت محاکم و خصوصیت مربوطه بمامورین برای رسیدگی بدعاوی

مجازات در باره متهم بیشتر مقرون به انصاف و عدالت خواهد بود

قانون اصول محاکمات جزائی مهمترین قوانین موضوعه يك کشور می باشد . حقیقت این امر از مقایسه قانون مزبور با قوانین مدنی و سایر قوانین جزائی و اینکه جامع بین منافع متباین و متضاد می باشد معلوم و ظاهر میشود

قوانین مدنی مربوط بموضوعات مالی و آنچه در حکم آنست میباشد نتیجه حاصله از این قبیل دعاوی محکومیت بتادیه خسارت یا تصرف دادن ملك و امثال آنست . برعکس موضوع دعاوی جزائی اشخاص میباشد و در نتیجه آبرو و شرافت و ناموس و زندگانی آنها در مخاطره خواهد بود اگر قوانین مدنی ناقص باشد ضرر ناشی از آن برای افراد ضرر مادی است در حالیکه نواقص اصول محاکمه در مسائل جزائی مستلزم ضرر های جبران ناپذیر است زیرا بسا اتفاق خواهد افتاد که در نتیجه این نقصان مجرم حقیقی سیاست نبیند و شخص بوقاصیری مجرم او گرفتار آید

در مسائل حقوقی حاکم باید بگوید حق با کدام يك از اصحاب دعوی است و برای این منظور جز در بعضی از موارد بخصوص حضور طرفین دعوی لزومی ندارد و حتی بهتر اینست که اشخاص مزبور نزد قاضی حاضر شوند تا دچار بعضی احتمالات نگردیم

در مسائل جزائی برعکس حضور خود متهم در مراحل تحقیقاتی و محاکمه لازم است تا قاضی از حال او و خانواده و محیطی که در آن زندگانی کرده و عواملی که او را وادار بارتکاب چنین عملی نموده است اطلاع حاصل نماید تا بهتر طبق وعین عدالت و انصاف حکم نماید از همین لحاظ است که علمای حقوق معتقدند که قاضی جزائی باید علم روح شناسی و علم اجتماع و علم حیات و بعضی از علوم دیگر را نیز بداند

در اصول محاکمات جزائی پیش بینی می شود بنابراین موضوع اصول محاکمات جزائی کیفیت تشکیل و تنظیم مقامات و محاکمی است که بامور جزائی سر و کار دارند و همچنین بیان وظائف و صلاحیت محاکم و مراجع مزبوره و رسیدگی و محاکمه در مراحل جزائی است

فائده و اهمیت اصول محاکمات جزائی

منظور واقعی اصول محاکمات جزائی حصول دو مقصود است

- ۱- سیاست مرتکب
- ۲- احترام از مجازات کسانی که اتهام آنها بشبوت نرسیده است

اگر منافع جامعه ایجاب می کند که هر مجرمی تشبیه شود تا هم خود او پس از دیدن سزای تخلف از قانون دیگر مرتکب چنین عملی نشود و هم دیگران از مجازات او عبرت گیرند همینطور هم منافع اجتماعی چنین اقتضا میکند که هیچ فردی بدون ارتکاب عمل خلاف قانون مجازات نشود

پس باید گفت که مقصود و غایت غائی اصول محاکمات جزائی کشف حقیقت میباشد و پس

رسیدن باین مقصود کاری مشکل و بدون هیچ قید و شرط ممکن نیست اگر برای کشف جرم و تعقیب متهم و محاکمه او اصول و قواعدی در بین نباشد و مأمورین آزاد و مطلق باشند بدیهی است زاء خطا و اشتباه و حتی تعمدی و احجاف باز شده و خلاف مقصود نتیجه نخواهیم گرفت . بسا خواهد شد که بیگناهی تعقیب شده محکوم میشود در حالیکه مجرم واقعی از مجازات مدون خواهد ماند

برای احترام از این بی عدالتی است که اصول محاکمات جزائی وضع شده و باید اذعان نموده که هر اندازه قانون مزبور دقیق تر و کامل تر باشد بمقصود واقعی (کشف حقیقت) بیشتر نزدیک شده و اجرای